

Irodalomtörténeti tény, hogy Féja Géza a magyar irodalom olyan alakjainak írói kibontakozását segítette elő, mint Tamási Áron, Szabó Pál és Sinka István. Hősies patrónusi tevékenysége nélkül egész XX. századi irodalmunk lenne szegényebb. Ám ne higgyük, hogy ez a felfedezői munka könnyű volt és elegáns. Egy Féja Géza — egy „nagy gége”, ahogy Németh László írta — kellett ahhoz, hogy a homályból föltűnő ismeretlen tehetségek értékeire fölfigyeljenek. Ez a múlt is magyarázza, hogy amikor Féja a 60-as, 70-es években egy fiatal alkotó mellé áll, ugyanazzal a szenvedéllyel szól, mint harminc-negyven évvel azelőtt. Nemzedékek egymáshoz való kötődését szolgálja így, ha példáját többen követnék, irodalmunk folytonossága is zökkenőmentesebb lenne. Mert kimondhatatlanul jó érzés Farkas Árpádnak, Gion Nándornak, Sárándi Józsefnek, Veress Miklósnak vagy Bari Károlynak, hogy — a közbülső nemzedékek nem ritkán hűvös hallgatásával mit sem törődve — Féja Géza nyújt nekik kezét. Nem a különböző értékek egybemosása van e gesztus mögött. A fiatalokban — a már megvalósult eredmények alapján — a lehetőséget villantja föl, „jobbik énjükre” hívja föl a figyelmet. Hogy is kaphatna nála ugyanolyan minősítést az éppen csak megkezdett pálya és a már befejezett, lezárt oeuvre? Sárándi József és Sinka István munkássága például.

A kötet utolsó két ciklusában világirodalmi tanulmányokat, illetve a „honalapítók” közül néhányat bemutató portrékat olvashatunk. Korunk prózájában Féja szerint két nagy vonulat van: „az egyik az elidegenedés, és a közöny halálos veszedelméből hoz hírt — Kafka és Camus a két csúcsa. [...] A másik nagy vonulat: Wilder, Bulgakov, Böll az ember új telítődéséről tanúskodó géniuszok.”

A Honalapítók cím alatt összegyűjtött írások ugyancsak változatos tematikájúak, időben Dózsa Györgytől Erdei Ferencig ívelnek. Éppen a kötetzáró, Erdeire emlékező munkában, a *Csillaghullásban* írja le ismét Féja ezt a két szót: „történelmi realizmus”. Amikor — évtizedekkel korábban — először hangoztatta a történelmi realizmus követelményét, süket csönd fogadta. Most pedig örömmel látja, hogy például a vásárhelyi művészek már ennek szellemében dolgoznak. S ez az igazi öröm: látni, hogy azok az elvek, amikért a Horthy-korszakban még pereket (emlékezete szerint hetet) indíthatott ellene az államügyész, ma törzseket, hajtásokat éltetnek. (*Szépirodalmi*, 1978.)

OLASZ SÁNDOR

